

İSLÂM KLÂSİKLERİNDEN

EY OĞUL

(Eyyühe'l - Veled)

Yazan :
İmamı Gazalî

Çeviren :
Lütfü Doğan

(5 ci Baskı)

BEDİR YAYINEVİ
Ankara Cad. No. 7

Posta Kutusu - 1060
İSTANBUL

Bu eser «Birleşmiş Milletler Teşkilâtı» nın Eğitim, İlim, Kültür Dairesince (UNESCO) İngilizce, Fransızca ve İspanyolca gibi beynelmilel dillere tercüme ettirilerek Arapça metniyle beraber neşredilmiş ve garp âlemine tanıtılmıştır. Ayrıca çeşitli zamanlarda diğer garp ve şark dillerine de çevrilerek, defalarca basılmıştır.

HİKMET GAZETECİLİK LTD. ŞTİ.
(Tan Matbaası)
İstanbul — 1969

Ö N S Ö Z

İMAMI GAZALİ'NİN HAYATI FİKİRLERİ VE ESERLERİ

İmamı Gazalî, İslâm tefekkür târihinin en mümtâz simalarındandır. Ölümünden sekiz asır geçmiş olmasına rağmen eserleri ve düşünceleri müslümanların her sınıfı arasında bütün tazeliği ve canlılığı ile hâlâ yaşamaktadır. (1)

İmâmı Gazalî'nin künyesi Ebû-Hâmîd Muhammed bin Muhammed'dir. Lâkabı ise Hüccetü'l-İslâm ve Zeynü'd-Din'-dir.

İmamı Gazalî, milâdî 1058 senesinde Tûs şehrinde dünyaya geldi. Babası fakir bir kimse olmakla beraber, Gazalî'nin ve kardeşinin iyi yetişmeleri için, ilim öğrenmelerine ihtimam etmişti. Gazalî, evvelâ Tûs'ta daha sonra Cürcan'da okudu. Cürcan'da okuduğu dersleri not ettiği defterlerin, vatanına dönüşünde içinde bulunduğu kervanı soyan haydutlar tarafından gaspedilmesi hâdisesi tarihte şöhret bulmuş olduğundan naklediyoruz:

İmamı Gazalî, kervanı basan haydutların reisinden, defterlerini geri vermesini, zira bunların hiçbir işlerine yaramıyacağını söylemişti. Haydutların reisi o defterlerde ne olduğunu sorduğunda: «Onlara yazılı bilgileri edinmek için yurdumu terkettim ve uzun müddet süren tahsilimin semeresini onlara yazdım» dedi. Haydutların reisi güldü ve: «Na-

(1) İbn'el-Subki «Tabakat» ında Gazalî için şu satırları yazmaktadır: «Hazreti Muhammed'den sonra bir peygamber gelecek olsaydı bu, muhakkak Gazalî olurdu.» Subkî'nin bu hükmü elbette mübalâğalıdır. Fakat İmamı Gazalî hakkındaki hissiyata tercüman olmak cihetinden calib-i dikkattir.

sıl olur da ilim tahsil etmiş olduğunu ileri sürebilirsin? Baksana defterlerin elinden alınınca hiç ilmin kalmıyor» dedi. Defterleri de geri verdirtti. Bu hâdise İmamı Gazalî üzerinde büyük bir tesir bıraktı ve memleketine dönüşünde ilk işi defterlerdeki notları hafızasına nakşetmek oldu.

İmamı Gazali'nin hayatını ve fikrî mücadelelerini iyice kavrıyabilmek için yaşadığı devri iyi bilmek gerektir. Bu bakımdan İslâm âleminin ve dünyanın, Gazali'nin yaşadığı asırdaki durumunu kısaca tasvir ediyoruz:

O zamanda İslâm âleminde siyasî ve fikrî bakımdan büyük bir kargaşalık hüküm sürüyordu. Bağdat Abbasî halifelerinin hâkimiyetleri zayıflamaya yüz tutmuştu. Buna mukabil Büyük Selçuk Devletinin sınırları genişliyor ve nüfuzu artıyordu. Gazalî, bu devletin büyük hükümdarı olan Tuğrul Beyin, Alparslan'ın ve Melişah'ın devirlerini idrak etmişti. Melikşah'ın kıymetli veziri Nizamü'l - Mülk hem savaş meydanlarında zaferler kazanıyor, hem de o zaman dünyada mevcut en parlak ilim ocakları olan İslâm Üniversitelerini açıyordu. Gazalî 23 yaşında iken Şarkta esrarengiz bir adam belirmişti. Bu adam ismi etrafında hâlâ bir esrar hâlesi bulunan Haşhaşin mezhebinin reisi Şeyhü'l - Cebel Hasan İbn Sabbah idi. Garplılarca daha ziyade rubâileriyle tanınan, İslâm âleminde ise bir matematikçi olarak bilinen meşhur Ömer Hayyam dahi İmamı Gazali'nin muasırlarındandır.

Mısır tahtında, inhitat halinde bulunan Şiî Fatımî hanedanı vardı. Avrupa'da ise Endülüs İslâm devleti gerilemeye yüz tutmuş bir vaziyette idi. Mukaddes toprakları müslümanlardan almak için ilk haçlı seferi Gazalî zamanında yapılmıştı. 40 yaşında iken Antakya ve bir yıl sonra Kudüs, haçlılar tarafından zaptedilmişti.

Siyasî bakımdan İslâm âlemindeki bu karışıklığı fikrî bir hercümerc tamamlıyordu. İslâmiyetin birliğini doğrudan doğruya kuvvetle yıkamıyan iç ve dış düşmanlar, zehirlerini halk arasında bâtıl fikirler yaymak suretiyle akıtıyorlardı. İslâm'da düşünce ve iman birliği sarsılmıştı. Bir taraftan eski Yunan felsefesi ile İslâm akidelerini te'lif etmek istiyen Felâsife, diğer taraftan Kur'anı Kerim'in apaçık âyetlerini karanlık ve esrarlı tefsirlere mevzu yapan Batınîler ve her iki zümreye karşı ehl-i sünnet inanışlarının müdafaasını yüklenmiş olan kelâm âlimleri arasındaki mücadele bitip tükeneceğe benzemiyordu.

Gazalî'nin hayatında ve eserlerinde, siyasî ve fikrî panoramasını kısaca tanıttığımız bu devrin tesirleri vardır. Bu ciheti daima gözönünde bulundurmak lâzımdır.

Gazalî tahsiline devam için Nişapur'a gitti. Zamanın en büyük âlimlerinden olan müctehid İmamü'l - Haremeyn Ebu'l - Maali el - Cüveynî'nin talebesi oldu ve müstesna zekâ ve çalışkanlığı ile temayüz etti. Az zamanda ilimde hocası ile hem-âyâr oldu. Hocasının ölümünden sonra Nizam'ül-Mülk tarafından Nizamiye Medresesine, Ebû İshak el-Şirazî'nin yerine tâyin olundu. Etrafına kalabalık bir talebe kitlesi toplandı. Şöhreti gittikçe arttı. Halk tarafından geniş bir muhabbet gördü. Fakat 488 H. senesinde birdenbire bu parlak hayatı terketti. Rûh âleminde büyük bir sarsıntı oldu. Bunu kendi tercüme-i hâli (otobiyografisi) olan «El-Munkizu mine'd-Dalâl» (2) adlı eserinde tafsilâtiyle anlatmaktadır.

İmamı Gazalî'nin hayatında bir dönüm noktası teşkil eden bu değişiklik, içinde gittikçe büyüyen ve manevî huzurunu kaçıran bir şüpheden ileri geliyordu. Dili tutulmuş, belâgat ve fesahati yokolmuştu. Üstelik bedenî bakımdan da rahatsızlanmıştı. Bunun üzerine etrafındakilerin bütün rica ve ısrarlarına rağmen medresedeki derslerini bıraktı ve Bağdat'tan ayrıldı. Bundan sonra ömrünün 10 yılını uzlette geçirdi. Seyahatler yapıyor ve sofiyâne bir hayat sürüyordu. Evvelâ Şam'a gitti. 2 sene riyazet ve nefs mücadelesi ile vakit geçirdi. Sonra Kudüs'e gitti. Bu esnada halkla temas etmekten çekiniyor ve daimî bir iç murakabesi halinde bulunuyordu. «Kaal» âleminden «hâl» âlemine geçmenin neş'esi içindeydi.

Nihayet Cenab-ı Hakkın hidayet güneşi kalbine doğ-

(2) Türkçeye iki defa tercüme olunmuştur. Sonuncusu Maarif Vekâleti Şark - İslâm Klâsikleri serisi meyanında basılmıştır.

du. İlâhî bir lütûf eseri olarak bütün şüphelerden âri, tahkikî bir iman sahibi oldu. Bağdat'a tekrar döndü. En büyük eseri olan «ihya'» yı okutmaya başladı. Etrafına yine kalabalık bir dinleyici kitlesi toplanmıştı. Fakat yalnızlığa alışan ruhu bu halden sıkıldı. Tûs'a çekildi. Orada on sene müddetle her türlü âlâyişten uzak bir hayat geçirdi. Bu esnada İslâm âleminde fitne artmıştı. Nihayet Selçuk Veziri Fahrü'l-Mülk'ün ricası ve ulemâ ile yaptığı istişare sonunda tekrar irşad ve mücadele sahnesine çıktı. (M. 1105). Ömrünün sonuna doğru tekrar vatanı olan Tûs'a döndü. Evinin civarına bir tekke, bir de medrese inşa ettirdi. Günleri irşad ve ibadetle geçiyordu. Kendisini çekemiyenler Sultan Sencer'e onu, Ebû Hanîfe hakkında kötü sözler söylediği iftirası ile jurnal ettiler. Padişah'ın ısrarlı daveti üzerine Sencer'in huzuruna götürüldü. Padişah Gazalî'ye büyük hürmet gösterdi, tahtından kalkıp yerine onu oturttu. Hakikati bizzat o büyük âlimin ağzından işittikten sonra, izzet ü ikram ile memleketine yolladı. Gazalî burada 1111 (505) tarihinde vefat etti. Allah'ın Rahmeti üzerine olsun!..

İMAMI GAZALÎ'NİN BAŞLICA ESERLERİ

1 — İhyâu Ulûm-üd-din: Gazalî'nin en meşhur ve en büyük eseridir. Bu kitapta fıkıh ile tasavvuf mezcedilmiştir. Dört kısımdır: Rub el-ibadât, Rub el-adât, Rub el-mühlikât ve Rub el-münciyât: Her kısmı da 10 kitaba bölündüğüne göre eserin tamamı 40 kitap tutmaktadır. İhyâ yazılışından bu yana İslâm âleminde en çok okunan bir kitaptır. Muhtelif şerhleri, açıklamaları, kısaltmaları yapılmıştır. Seyyid Muhammed el-Murtaza el-Zebidî'nin yazdığı 10 ciltlik şerh en tanınmış olanıdır.

2 — El-İktisad fil-İ'tikad: İtikada dairdir.

3 — Tehafüt el-Felâsife: Aristo felsefesinin tenkididir.

4 — El-Munkiz min el-dalâl ve'l-musil ilâ zi'l-izze ve'l-celâl: İmamı Gazalî, bu kitabında hakikate ve hidayete nasıl eriştiğini anlatmakta ve çeşitli fırkaları inceleyerek tenkid etmektedir.

5 — Makasid el-Felâsife: Felsefeyi tenkid etmeden

önce onun bütün mes'eleleri açık bir şekilde bu kitapta yazmıştır.

6 — El-Mustasfa: Usûl-i fıkha dair olup bir mukaddime ile 4 fasıldan ibarettir.

7 — Kimya-yı Saâdet: İman, amel ve tasavvuf'tan (= ahlâk) bahseder. İhya'nın farisî lisanına yapılmış bir tercümesi mahiyetindedir.

8 — El-Kıstas el-Mustakîm: Batınîlere reddiye olarak yazılmıştır.

9 — Bidayet el-hidaye: Din ve ahlâk bilgilerini öğreten ve halka hitab eden bir kitaptır. Birinci kısmında zahiri ibadet ve ahlâktan, ikinci kısmında kalbin itaat ve isyanından bahseder. Sonra göz, kulak, dil, vücut, cinsiyet uzuvları, eller ve ayakların güzel kullanılışından söz eder. Son faslında da kalbin haset, iki yüzlülük ve kibir gibi kötülüklerden temizlenmesini anlatır. Çok faydalı ve herkesin anlıyabileceği seviyede bir din kitabıdır.

İmamı Gazalî'nin bilinen bütün eserlerinin sayısı takriben 75 i bulmaktadır. Bunların listesi müsteşrik Brockelmann'ın (Geschichte der Arabischen Literatur) adlı eserinde yazılıdır. (Supplementband 1,744).

İMAMI GAZALÎ'NİN FİKİR HAYATI

Kelâm'da Gazalî: İmamı Gazalî'nin kelâm sahasındaki fikirleri İslâm düşünce tarihinde bir dönüm noktası teşkil eder. Kelâm'ın daha ziyade akaid kısmına ehemmiyet vermiş olan Gazalî aklı ön plânda tutmuştur. Mantık ve münazara prensiplerini muvaffakiyetle kullanmıştır. Kelâm ilmi kendisini tatmin etmemiştir. Zira bu ilim muarızlarının kabulüne bağlı birtakım mukaddimelere dayanmaktadır. Gazalî böylece aklın yerine mükâşefeyi koymuştur.

Gazalî eh-i sünnete muhalif fırkalarla da mücadele etmiştir. Bilhassa mûtezile ve batınîye ile çatışmıştır. O devirde batınîler ortalığa fesat saçıyorlardı. Gazalî bunlara karşı beş, altı eser yazmış ve onların bütün fikirlerini çürütmüştür. Kendisi bizzat Halife tarafından bu mezhebi redd ve ibtâl etmeğe me'mur edilmişti.

Felsefeciler mücadelesine gelince: İmamı Gazalî evvelâ felsefeyi iyice tetkik etti. Bütün esaslarını öğrendi. Sonra onu tenkid etti. Bilhassa Aristo'ya ve onun muakkibi olan İbni Sina' ile Farabîye hücum etti. Bunlar 20 mes'elede ehl-i sünnetten ayrılıyorlardı ki, üçü küfrü mûcipti.

Gazalî ve Fıkıh: Müctehid idi. İctihadı Şafi'i mezhebine uygun oldu. İmam-ı Gazali'ye islâm feylesofu diyenler oluyor. Bu büyük imam feylesof değildir. Bir islâm âlimi, bir müctehid idi.

Gazalî ve tasavvuf: Gazali'nin memleketi olan Tûs o asırda büyük bir tasavvuf merkezi idi. Gazalî küçüklüğünde ve talebeliği esnasında sofî muhitlerinde yaşadı. Tedris hayatında ise tasavvuf ikinci plânda kaldı. Nihayet geçirdiği ruh ve iman buhranlarından sonra tekrar tasavvufa döndü. Yalnız aklın insanı hidayet ve saadete götüremiyeceğini anladı. Gazali'ye göre gerçek bilginin kaynağı ancak ilâhî âlemden parlıyan bir nûrdur.

İMAMI GAZALÎ HAKKINDA YAZILAN EN MUFASSAL TÜRKÇE ESERLER ŞUNLARDIR:

MEHMET ALİ AYNÎ, Hüccetü'l-İslâm İmamı Gazalî, İstanbul Matbaa-yı Âmire, 1327, 367 sayfa, Eserin başında Manastırlı İsmail Hakkı'nın bir takrizi vardır. Müellif, eserin mukaddimesinde Baron Carra de Vaux'un İmamı Gazalî hakkında te'lif ettiği kitabı örnek tuttuğunu ifade etmektedir. Carra de Vaux'nun eseri 1902 de Paris'de basılmıştır.

RIZAEDDİN BİN FAHREDDİN, İmamı Gazalî, Orenburg (Rusya), Vakit gazetesinin matbaası, 1910, 96 sayfa. (Meşhur İrler serisinin 3 cü kitabı). Tâbii ve naşiri: Ahmet İshakî-Şark Kitabhanesi.

Mehmed Şevket EYGİ

بسم الله الرحمن الرحيم

— RAHMAN VE RAHİM OLAN ALLAHIN ADI İLE —

Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a; (iyi) âkibet ondan ittika edenlere; salât ve selâm O'nun Peygamberi Muhammed'e (aleyhisselâm) ve bütün âline olsun!

BU KİTABIN TELİFİNİN SEBEBİ :

Ey okuyucu! Bilmiş ol ki Şeyh, İmam Zeyn'üddin, Hüccet'ül İslâm (1) Ebû Hâmid, b. Muhammed el-Gazali'nin (Allah ruhunu takdis etsin) eski talebelerinden biri, yıllarca onun hizmetine devam etmiş ve ondan okuyarak ilimleri en ince noktalarına kadar öğrenmiş ve ruhi faziletlerini geliştirerek kemâle erdirmişti. Günün birinde bu eski talebe kendi kendine düşünürken aklına şu fikir geldi ve dedi ki: «Şimdiye kadar çeşitli ilimler okudum, ömrümün baharını bunları öğrenmek ve toplamakla harcadım. Şimdi bu bilgilerden hangilerinin yarın ahirette bana fayda temin edeceğini ve kabrimde yardımcı olacağını bilmem lâzım ki, lüzumsuz olanları terkedeyim. Nitekim Resûlullah Sallallahü aleyhi ve sellem şöyle niyaz etmişti: «Allahım faydasız ilimden sana sığınırım».

Bu düşünce talebenin fikrini devamlı olarak işgal etti ve nihayet onu Şeyh Hüccet'ül - İslâm Muhammed el-Gazalî'ye (Allah ruhunu takdis etsin) yazarak akıl danışmaya, bazı mes'eleler sorup ondan nasihat ve dua istemeye sevketti. Ayrıca ona şunları da yazdı:

---

(1) Zeynüddin = Dinin ziyneti, Hüccetül-İslâm = İslâmın delili. Bunlar İmamı Gazali'nin lâkablarıdır.

«Filhakika şeyhimin «İhyau ulûm'üd-din» (2) adlı kitabında ve te'lif ettiği diğer eserlerinde, sorduğum mes'elelere cevap verilmektedir. Fakat ben, Şeyhimin verdiği cevapları muhtevî evrakın, hayatım müddetince beraberimde bulunmasını ve ömrümce —inşallah— içindeki düstûrlarla amel etmeyi murad etmekteyim.»

Şeyh bunun üzerine şu risaleyi kaleme alarak ona gönderdi. (V'Allahu a'lem.)

---

(2) İhya'u Ulumü'd-din = Din ilimlerinin yeniden canlandırılması. İmamı Gazali'nin en mühim eseridir. Bu kitap İslâmiyeti ehl-i sünnet nokta-i nazarından bütün cepheleriyle gayet güzel ve vazıh ve mükemmel bir şekilde açıklamaktadır. Kur'an-ı Kerîm, ehadis-i nebeviye ve takva duygusu üzerine tertip edilmiş olup dialektik kelâm ve skolastik bürhanlar ilmine başvurulmuştur. Gayet hünerli ve san'atlı bir tarzda tertip edilmiş olup dört cilde bölünmüştür. Her ciltte kendi içine 10 kitaba, yâni 10 mevzua ayrılmıştır.

BİRİNCİ CİLT: Belli başlı ibadetler, namaz, zekât, oruç, hac, Kur'an okumak, tefsir etmek, namaz vakitleri... Baş tarafında ilme ve imanın temellerine ait iki kitap vardır.

İKİNCİ CİLT: İyi huylar, güzel ahlâk. Yemek, içmek, evlilik, ticaret ve bilcümle muamelât, seyahat adabı. Dostluk kardeşlik, münzevî yaşamak, haram, helâl, musiki ve şarkı dinlemek, v.s... gibi.

ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ CİLTLER: Tasavvufa ve tasavvuf ahlâkına dairdir. Üçüncü ciltte helâk edici huylar (Mühlikât), dördüncüde iyi huylar (Münciyat). Kötü ahlâkın düzeltilmesi, şehvetin dizginlenmesi, dilin âfetleri, öfke, kin, hased, cimrilik, paraya tamah, kibir, v.s... İyi huylar: tevbe, sabır, takva, ümid, fakr, zühd, tevekkül, v.s.... En son kitaplar ölüme, basübadelmevte ve ahiret hayatına aittir.

(Bu eserin tamamının basılmış Türkçe tercümesi yoktur.)

FAYDASIZ BİLGİ :

Ey sevgili ve aziz oğlum! — Allah seni kendisine mûti olan kullarından kılsın ve dostlarının yolundan yürütsün — Bilmiş ol ki, en güzel nasihatlerin kaynağı Hazreti Peygamber sallallahü aleyhi ve sellemin Risaletidir. Eğer sen şimdiye kadar ondan başka şeyler öğrendiysen, benim nasihatime ne ihtiyacın var? Şayet o risalet kaynağından hâlâ bir şey alamadıysan söyle bana: Geçirdiğin bunca yıllar boyunca ne kazandın, ne öğrendin.

Ey oğul! Resûlullah (S. A.) 'ın ümmetine vermiş olduğu nasîhatlar içinde şu sözler de vardır: «Allahü Teâlânın kulundan yüz çevirdiğinin alâmeti o kulun kendisine faidesi olmıyan, yararsız işlerle uğraşmasıdır. Bir kişi yaratılışının sebebi olan zikir, ibadetten gayrı bir işle ömrünün bir saatini geçirse, «Ceza gününde» muhakkak ki hüsrana uğramaya müstahaktır. Kırk yaşını almış bir kimsenin hayrı şerrinden üstün değilse o adam cehennem ateşine hazırlansın.» Bilgili ve anlayışlı kimseye bu nasihat yeter.

BİLDİĞİ İLE ÂMİL OLMAK :

Ey oğul! Nasihat vermek kolaydır. Onu kabul edip mucibince amel etmek ise güçtür. Çünkü heva ve hevesine uyan kişilere nasihat acı gelir. Yapılmaması emredilen işler (menahi) ise onların kalblerine hoş ve şirin görünür.

Bu sözlerimle bilhassa ilmin şekline bağlı kalarak, vakitlerini nefsin faziletini ve dünya mevkilerine ulaştıran yolları nazarî br şekilde araştırmakla geçiren kimseleri kasdediyorum. Onlar, mücerred ve nazarî ilmin kendilerini kurtaracağını ve bilgileriyle amel etmekten müstağni olduklarını zannederler. İşte bu feylesofların inancıdır. Subhanallah! Bu mağrur ve sathi kişiler bilmiyorlar mı ki, öğrendikleri bilgiyle amel etmezlerse bu bilgileri Resûlullah (S.A.) 'ın «Kıyamet günü en şiddetli azaba çarpılacaklar, Allah'ın bilgilerinden kendilerini istifade ettirmediği kimselerdir.» buyurduğu veçhile aleyhlerinde delil olacaktır.

Rivayet olunur ki Cüneyd (3) — Allah sırrını takdis

etsin — vefatından sonra rüyada görüldü. Ona şu sual soruldu:

— Ey Ebü'l-Kasım, halin nicedir, ne haber? Cüneyd bu suale şu cevabı verdi:

— «Dünyada sarfedilen o güzel lâfızlar ve yaldızlı sözler fayda vermedi, bâtın ilimlerinin esrarlı ıstılahları hiç bir işimize yaramadı. Bize ancak gece yarısı kıldığımız rekâtcıklar (namazlar) yaradı.»

Ey oğul! Amel bakımından müflis olma, hâl ilminden geri kalma, bil ki, sadece nazarî ilim sana yardım elini uzatmaz. Bak sana bir misal vereyim: Yanında on hind kılıcı ve diğer başka silâhlar bulunsun harpçi ve yiğit bir adama büyük ve dehşetli bir arslan hücûm etse, sanır mısın ki elindeki silâhlarla vurmaksızın o yiğit adam kendini kurtarabilir? Pek iyi bilirsin ki onun kurtuluşu ancak hareket ve darbe ile mümkündür. Keza yüz bin ilmî mes'ele okumuş ve öğrenmiş olan, fakat öğrendikleri ile amel etmeyen bir adamın vaziyeti de böyle değil midir? O ancak bildikleri ile amel ederse bir fayda sağlayabilir. Onu ancak ameli kurtaracaktır. Ve yine hasta bir adamın ateşi yükselse ve sarılığa tutulsa, ilâcı da sekencebîn ve keşkâp (4) olsa hastanın şifası ancak bu ilâçları kullanmakla kabil olacaktır.

B E Y T

İki bin rıtl, (5) şarap tartsan da
İçmedikçe sarhoş olmazsın! (6)

Evet işte bunun gibi, yüz sene ilim tahsil etsen ve bin kitab telif etsen, amel etmedikçe Allahü Teâlâ'nın rahmetine hak kazanamazsın. Zira Allahu teâlâ şöyle buyuruyor:

---

(3) Cüneyd (Ebü'l-Kasım): Irak'lı tanınmış mutasavvıf. (Öl. 910 M.)

(4) Sekencebîn ve Keşkâp: Ortaçağ tıbbının ilâçlarından.

(5) Rıtl: O devre ait bir mayi ölçeği.

(6) Muhammed Emin el-Kürdi'nin farsça beytinin tercümesidir. Aslı:

Ger meyi dü hezar rıtl hemi peymayi
Ta mey ne hori nebaşedet şeydayi

«İnsan için kendi sâ'yinden başka bir şey yoktur.» (Sûre 53; 39).

«Herkim Rabbine kavuşmak isterse yararlı işler işlesin...» (Sûre 18; 110)

«İman ederek yararlı işler (âmâli saliha) işliyenlerin konakları Cennet bahçeleri olacaktır. Onlar orada ebedî kalırlar. Oradan çıkmak ve ayrılmak istemezler.» (Sûre 18; 107 - 108)

«... Yaptıklarının cezası (karşılığı) olarak ...» (Sûre 9:95)

«... Onlardan sonra öyle kötü bir nesil geldi ki, namazı bıraktılar, şehvetlerine uydular. Bunlar da azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir. Ancak tevbe edip iman eden ve yararlı işler işleyenler Cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğramazlar.» (Sûre 19:59-60)

Şu hadîs-i şerîfe ne dersin?

«İslâm beş temel üzerine bina kılınmıştır: Allahtan başka Tanrı olmadığına ve Muhammed'in (S. A.) Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek; Ramazan orucunu tutmak, (mümkün olursa) Hacca gitmek.»

İMAN VE AMEL :

İman dil ile ikrar, kalb ile tasdik ve erkâniyle amel etmektir. Amelin ehemmiyetinin delilleri sayıya gelmeyecek kadar çoktur. Her ne kadar kul, Cennete Allahu Teâlâ'nın fazl ü keremi ile ulaşırsa da daha önce ona taat ve ibadetle hazırlanması gerekir. «Muhakkak ki Allah'ın Rahmeti iyilik yapanlara (muhsinlere) yakındır» (Sûre 7:56). **«İnsan sadece iman etmekle Cennete girebilir» denilse, buna «Evet» diye cevap veririz. Fakat acaba oraya ne zaman erişir ve o hedefe varmak için ne kadar zor engeller katedecektir? Bu engellerin en başta geleni imandır. Zira amelle kuvvetlendirilmeyen iman Cennete kadar dayanabilir mi? Cennete varsa bile oranın müflis bir sakini olmaz mı? Hasan Basrî (7) hazretleri diyor ki: «Kıyamet gününde Allahu Teâlâ kullarına:**

---

(7) Hasan Basrî: Hicretin ilk yarısında yaşamış büyük kelâm âlimi ve mutasavvıf.

— Ey kullarım! Rahmetimle Cennete girin ve Cennetimin mertebelerini amelleriniz nisbetinde taksim edin, diyecektir.»

Ey oğul! Yararlı işler (âmâli saliha) işlemedikçe mükâfatını bulamazsın. Hikâye edilir ki: Beni İsrailden bir adam Allahu Teâlâ'ya yetmiş sene ibadet etti. Allahu Teâlâ onun bu halini meleklerine bildirmek istedi ve ona bir melek gönderdi. Melek o kula giderek, bu kadar ibadete rağmen Cennete girmeye lâyık olmadığını Cenabı Hak tarafından kendisine haber verdi. Bu haberi alan âbid: «Biz ibadet için yaratıldık, muhakkak ibadet etmemiz lâzımdır» dedi.

Melek Rabbinin huzuruna dönünce:

— İlahî, Sen o kulunun verdiği cevabı daha iyi bilirsin dedi. Bunun üzerine Allahu Teâlâ:

— O madem ki ibâdetimizden yüz çevirmedi: Biz de keremimizle ondan yüz çevirmeyiz. Ey meleklerim şahid olun ki Ben onu affettim, buyurdu.

Resûlullah (S. A.) buyurur ki: «(Kıyamet gününde) Hesaba çekilmeden önce, kendi muhasebenizi yapın, (amelleriniz) tartılmadan önce siz onları tartınız.»

Hz. Ali (R. A.) «Çalışmadan (Cennete) erişeceğini zanneden adam boş bir ümide saplanmıştır. Sadece kendi cehd ü gayretiyle (Cennete) ulaşacağını zanneden ise kendine çok güvenen kimsedir» buyuruyor. Hasan Basrî hazretleri «Amelsiz Cennet talebi bir günâhtır», «Hakikatin ayırıcı alâmeti, karşılığını düşünmeksizin yararlı işler yapmakta devam etmektir» diyor. Resûlullah (S. A.): «Akıllı insan nefsine zorla boyun eğdirerek ölümden sonrası için çalışan kimsedir. Ahmak ise nefsine uyup Allahu Teâlâ'ya karşı boş ümitlere kapılandır» diye buyurmuştur.

Ey oğul! İlim tahsili ve kitap mütâlâası için nice geceleri ihya ettin; ve kendine uykuyu haram kıldın! Bilmem bunlara sebep ne idi? Eğer gayen dünya malına nail olmak ve emsaline tefahür etmek idiyse yazık sana, yazıklar olsun sana! Yok böyle değil de maksadın Peygamber Efendimizin (S. A.) şeriatını iyha etmek, ahlâkını güzelleştirmek, nefs-i emmareni öldürmek idiyse ne mutlu sana, ne mutlu sana! Şu şiiri söyliyen ne güzel söylemiş:

B E Y T

«Yazık senden başka birini görmek için uykusuz kalan gözlere,
Yazık Senden başkası için dökülen o göz yaşlarına.»

Ey oğul! Dilediğin kadar yaşa, nasıl olsa öleceksin; dilediğini sev, nasıl olsa ayrılacaksın: dilediğini yap, nasıl olsa hesabını vereceksin.

Ey oğul! Kelâm, mantık, tıb, belâgat, şiir, nücum, aruz, sarf, nahv tahsili ile Allahu zülcelâl'in kendisine ibadet edesin diye vermiş olduğu ömrü zayi etmiş olmaktan başka eline ne geçti? (*)

Hazreti İsa Aleyhisselâm'ın İncil'inde şuna rastladım:

«Bir ölünün tabuta konulduğu saatten, kabrin kenarına getirildiği ana kadar, Allahu Teâlâ azametiyle o ölüden kırk sual sorar:

Birincisi: «Ey kulum! Senelerce halkın gözüne güzel görünmeye çalıştın. Bana ise bir saat bile hoş görünmeye çalışmadın». Halbuki Allahu Teâlâ hergün, her an senin kalbine nazar eder ve sen O'nun nimetlerine gark olduğun halde başkaları için çırpınıyorsun! Halbuki sen bu hitabı işitmezsin, çünkü sağırsın.

Ey oğul! Amelsiz ilim deliliktir, ilimsiz amel de hiçliktir. Ve bilmiş ol ki, bugün seni günahlardan uzaklaştırmayan ilim, yarın seni Cehennemin ateşinden de uzaklaştırmayacaktır. Bugün (fırsat eldeyken) ilminle amel etmezsen ve geçmiş günleri de telâfiye çalışmazsan yarın kıyamet gününde:

«Ey Rabbimiz bizi dünyaya geri gönder de salih ameller işliyelim» (Sûre: 32, âyet 12) diyeceklerden olacaksın. Bunun üzerine elbette ki sana:

— Ey ahmak sen oradan geliyorsun! denir.

(*) İmamı Gazalî burada, ömürlerini sadece dünyâ ilimlerini öğrenmek için harcayan ve Allah'ı unutan kimseleri kastediyor.

Ey oğul! Ruhunu olgunlaştırmaya, nefsine hâkim olmaya, bedenini de ölüme hazırlamaya gayret et. Çünkü son menzilin kabirdir. Kabir ehli her an oraya vasıl olmanı gözlüyor. Sakın oraya azıksız varayım deme! Hazreti Ebûbekr-is Sıddık (Allah ondan razı olsun): «Bu cesetler ya bir kuş kafesidir yahut bir hayvan ahırıdır» diyor. Kendi kendine biraz düşün, acaba sen bunların hangisindensin? Şayet ulvî kuşlardan isen «Rabbine dön» hitabını işitince, Cennetin burçlarının yüceliklerine erişinceye kadar kanat çırpacaksın. Hz. Resul (S.A.)in: «Sa'd bin Muaz'ın (8) ölümünden arşü'r-Rahman sarsıldı» buyurduğu gibi. Allah korusun, bunun aksine şayet hayvanlar zümresinden isen Allahu Teâlânın: «Onlar hayvanlar gibidir. Belki sapıklıkta onlardan daha aşağıdırlar» (Sûre 7:179) buyurduğu gibi dünyadan ayrılınca, doğruca Cehennemin kızgın ateşini boylamıyacağını temin edebilir misin?

Rivayet edilir ki: Hasan Basrî Hazretlerine (Allah Rahmet etsin) bir bardak soğuk su verilmişti; bardağı eline alınca bayıldı ve bardak elinden düşerek kırıldı. Kendine gelince:

— Ey Ebû Said, sana ne oldu? diye sordular.

— Cennettekilere «Ey Cennet ehli! Allah'ın size verdiği sudan ve rızıklardan bize de akıtınız» diye bağırışan Cehennem ehlinin arzularını hatırladım... diye cevap verdi.

Ey oğul! Eğer sana sadece nazarî ilim kâfi gelse ve ayrıca iyi işler işlemek gerekmese Allahu Teâlânın: «Benden bir şey dileyen var mı, tevbe eden var mı, istiğfar eden var mı?» nidaları faydasız olurdu.

Rivayet edilir ki, sahabe-i kiramdan bir cemaat (Allah onlardan razı olsun) Resulullah'ın (S.A.) yanında Abdullah b. Ömer'i (9) (R.A.) andılar. Hz. Peygamber (S.A.);

(8) Sa'd b. Muaz: Peygamber efendimizin arkadaşlarının ileri gelenlerindendir. Hendek muharebesinde aldığı yaralardan öldü.

(9) Abdullah b. Ömer: Hazreti Ömer'in oğlu: ekâbir-i sahabeden, fıkıh, hadîs, tefsir ilimlerinin ilk üstadlarından,

— O ne iyi adamdır, keşke (bir de) geceleri namaz kılsa, dedi. Yine ashabından birine:

— Ey filân, gece çok uyuma! Geceleri çok uyku sahibini kıyamet gününde fakir kılar, buyurdu.

Ey oğul! «Gecenin bir kısmında uyanıp, (Kur'an okuyarak) namaz kıl!» (İsra sûresi, 79) bir emirdir, «Seher vakitlerinde de onlar istiğfar ederlerdi» (Zariyat Sûresi: 18) bir şükürdür «...Seherlerde Allahtan mağfiret dileyenler...» (Âl-i İmran sûresi: 17) bir zikirdir.

Hz. Peygamber (S.A.): «Allahu Teâlâ üç sesi: Tan ağarırken öten horozun sesini, Kur'an okuyanın sesini, seher vakti istiğfar edenin sesini sever» buyurdu.

Süfyanı Sevrî Hazretleri (10) (Allah ona rahmet etsin) diyor ki: «Allahu Tebareke ve Teâlâ seher vakti esen ve zikir ve istiğfarları kendisine ileten bir rüzgâr yarattı.» Ve yine diyor ki: «Gecenin evvelinde bir münadi Arşın altından şöyle nida eder: Ey âbidler kalkın! Bunun üzerine âbidler kalkarlar, Allah'ın dilediği kadar namaz kılarlar. Sonra gecenin ortasında bir münâdi yine nidâ eder: Ey müttekiler uyanınız! Müttekiler uyanırlar ve seher vaktine kadar namaz kılarlar. Seher olunca bir münâdi: Ey istiğfar edenler kalkınız! diye nidâ eder. Bunun üzerine müstağfirler kalkarlar ve tevbe istiğfar ederler. Fecir attıktan ve güneş doğduktan sonra bir münâdi de: «Haydi ey gafiller doğrulunuz!» diye nida eder ve bunun üzerine o gafiller mezarlarından kalkan ölüler gibi yataklarından doğrulurlar.»

Ey oğul! Lokman Hekim'in (11) oğluna şöyle nasihat ettiği rivayet olunur: «Oğlum! Seher vakti sen uyuduğun halde horoz uyanıp öterek senden daha firasetli (akıllı, anlayışlı) olmasın». Şu şiiri nazmeden ne güzel söylemiş:

(10) Süfyanı Sevrî : Hicretin ikinci asrında yaşamış kelâm ve hadîs âlimi. Mutasavvıf.

(11) Lokman Hekim : Kur'anda adı geçen, nebi veya veli olduğunda din âlimlerinin ihtilâf ettikleri ilim ve hikmet sahibi bir zattır. Hazreti Dâvudun (A.S.) tilmizidir.

«Gecenin ortasında bir dalda, bir güvercin ah edip inledi,
Halbuki ben uyuyordum,
And olsun Beytullaha ki, ben aşkımda samimi değilim
yalan söylüyorum.
Zira gerçekten âşık olsaydım güvercinler ağlamakta beni
geçemezdi,
Kendimi Rabbime âşık zannediyorum,
Halbuki ben ağlamıyorum da, hayvanlar ağlıyor!»

İBADET VE TAAT NEDİR?

Ey oğul! İlmin hülâsası ibadet ve taatın ne demek olduğunu bilmektir.

Bilmiş ol ki taat ve ibadet sözlerinde ve fiillerinde Şâriin (Allahın ve Peygamberinin) koyduğu emir ve yasalara uymaktır. Yani söyliyeceğin, söylemiyeceğin, yapacağın veya yapmıyacağın her şey daima şeriat-ı Muhammedî'ye (S.A.) uygun bulunmalıdır. Meselâ Kurban Bayramı günü ve onu takibeden günlerde oruç tutacak olursan asî ve günahkâr olursun. Yahut gasbedilmiş bir elbise ile namaz kılarsan, yaptığın fiil bir ibadet olduğu halde, yine günahkâr olursun.

Ey oğul! Sözünü ve fiilini şeriate uydurman gerektir. Zira şeriate uymayan ilim ve amel sapıklıktır. Sofilik neş'esiyle ileri geri söylenen lâflara aldanmamalıdır. Zira bu sofilik yoluna girmek ancak mücahede ile, riyazat kılıcı ile heva ve hevesini söndürmek ve nefsi öldürmekle olur. Yoksa sofiliğin verdiği neş'eyle, taşkınca söylenen lâflarla olmaz!

Bilmiş ol ki başıboş bırakılmış lisan, şehvet ve gafletle dolu kalb, sahibinin azgın (şaki) olduğunu gösterir. Eğer gerçek bir mücahede ile nefsini öldürmezsen kalbin asla marifet nurları ile aydınlanamaz.

Bilmiş ol ki bana sorduğun mes'elelerin bazılarının cevaplarını yazı ve sözle vermek doğru olmaz. O mertebeye erişince onların mahiyetinin ne olduğunu anlıyacaksın. Eğer o mertebeye erişemezsen bunları bilmek senin için imkân

haricinde kalacaktır. Zira bunlar zevk ve duygu sahasına mahsus şeylerdir. Zevk ve duyguya hitab eden hiçbir şeyin ise sözle tarif ve tavsifi mümkün değildir. Meselâ tatlının tadı, acının acılığı ancak tatmakla bilinir. Hikâye olunur ki cinsî bakımdan iktidarsız bir erkek, arkadaşlarından birine cinsî münasebet hazzının nasıl olduğunu bir mektupla sordu. Arkadaşı ona cevabında: «Ey filân! Ben seni yalnız iktidarsız zannediyordum. Şimdi anladım ki meğer sen hem iktidarsız hem de ahmakmışsın! Zira bu haz zevk âlemindedir. Tadınca anlaşılır, yoksa yazı veya sözle anlatılmaz» dedi.

Ey oğul! İşte bana sorduğun bazı mes'eleler bu kabildendir. Cevaplandırılabileceklerini ise «İhyau Ulûm» adlı eserimizde ve diğer kitablarımızda zikrettik. Onlara müracaat edersin. Sorduklarının ancak bir kısmını kısaca ve toplu olarak burada cevaplandıracağım:

Derim ki: «Hak yolunun salikine dört şey vaciptir:

1 — İçinde bid'at olmayan doğru ve sahih bir itikad,

2 — Bir daha günah işlememek hususunda nasuh bir tevbe.

3 — Hasımlarını kendinden razı etmek yolunda öyle bir gayret ki kendisinde hiçbir kimsenin hakkı kalmasın,

4 — Allah'ın emirlerini yerine getirecek kadar din ilmini ve kendini kurtaracak kadar da diğer ilimleri tahsil etmek».

Hikâye olunur ki Şiblî (Rahmetullah) (12) dört yüz üstada hizmet edip onlardan ders okudu. Sonunda dedi ki: «Dört bin hadîs-i şerif okudum ve öğrendim. Sonra onlar arasından birini seçtim ve onunla amel ettim. Zira onu iyice mütalâa ettim ve kurtuluşumu onda buldum. Eskilerin ve yenilerin bütün ilmi bu hadiste münderictir. Onu kendime yeter buldum. Şöyle ki: «Resulullah Sallallahü aleyhi ve sellem Efendimiz ashabından bazılarına: Dünya için orada kalacağın müddet (nisbetinde) çalış, ahiret için orada kalacağın müddet (nisbetinde) çalış ve Cehennem ateşi için

(12) Meşhur fakih, (M. 714-773). Tasavvufa meyyaldir.

de ona dayanabileceğin (sabredebileceğin) kadar çalış» buyurdu.

Ey oğul! Sen de bu hadîsi biliyorsan çok ilme ihtiyacın kalmaz. Şu hikâye üzerinde de düşün:

Hatimi Esam (13), Şakiki Belhî'nin (14) yakın dostlarındandı. (Allah her ikisine de rahmet etsin). Bir gün Şakik ona sordu: «Otuz senedir benimle berabersin, ne elde ettin?» Hatim ona şu cevabı verdi: «İlimden sekiz mes'ele öğrendim ki bunlar bana kâfidir. Çünkü kurtuluş ve felâhımı bunlarda görüyorum.»

— Bunlar nelerdir?

Hatim cevap verdi:

BİRİNCİSİ: Yaratıklara nazar kıldım. Gördüm ki herkesin perestiş ettiği bir sevgilisi ve gönül verdiği bir maşuku var. Bu sevgililerden bazıları ölüm döşeğine kadar arkadaşlık ediyor; bazıları ise onunla kabrin başına gidiyordu. Fakat sonra hepsi onu yapayalnız bırakıp geri dönüyordu. Hiçbiri onunla beraber mezara girmiyordu. Bu hali derin derin düşündüm ve kendi kendime dedim ki: «Kişinin sevdiği en iyi dost onunla kabirde arkadaşlık yapandır». Böyle bir dost ancak ve ancak salih amellerdi. Bunun üzerine onları kendime dost ittihaz ettim ve sevdim, tâ ki kabrimde beni aydınlatsınlar, bana arkadaşlık etsinler ve beni yalnız bırakmasınlar.

İKİNCİSİ: Halkın heva ve heveslerine uyduğunu ve nefislerinin arzularını yerine getirmeye gayret edip durduklarını gördüm. Bunun üzerine Allahu Teâlânın şu âyetini derin derin düşündüm: «Rabbinin huzurunda suçlu durmaktan korkarak nefsini süflî heveslerden nehyeden için de şüphe yok ki, (varılacak) yurt Cennettir» (Sûre 79: 40-41) Kur'an-ı Kerim'in sadık bir hakikat olduğuna şüphem kalmadı. Nefsimi dizginlemeğe koştum, onunla mücadele ettim ve heva ve hevese uymaktan alıkoydum, tâ ki Allahu Teâlâya muti' olsun ve onun taatini ihtiyar etsin.

ÜÇÜNCÜSÜ: İnsanların dünya mallarının ardından seğirttiğini ve onları sıkı sıkı muhafazaya çalıştığını gördüm. Allahu Teâlânın: «Sizde ne varsa, tükenir, Allahın (rahmeti ve nimetleri) ise bakidir» (sûre 16: 96) âyetini düşündüm. Bunun üzerine dünyadan elde ettiklerimi Allah rızası için sarf ettim ve hepsini Allahın indinde bana azık ve zahire olması için fakirler arasında taksim ediverdim.

DÖRDÜNCÜSÜ: Bazı kimseler gördüm, şeref ve izzetin, aşiret ve kavimlerinin çokluğunda olduğunu zannederler lar ve bunlarla iftihar ederler. Bazıları da şeref ve izzeti mal zenginliğinde, çok çoluk çocuğa sahip olmakta görürler ve bunlarla iftihar ederler. Bazıları da şeref ve izzeti insanların mallarını mülklerini gasbederek onlara zulüm etmekte ve kanlarını dökmekte bulurlar ve bir taife de malı ve serveti çokça sarfetmek ve israf yapmakla şeref sahibi olacağına inanır. Allahu Teâlânın: «Allah nezdinde en şerefliniz, takvaca en ileri olanınızdır. (Allahtan en ziyade korkanınızdır)» (Sûre 49: 13) âyeti kerimesini düşündüm. Kendime takvayı seçtim ve Kur'an-ı Kerimin sadık bir hakikat olduğuna sarsılmaz bir imanla kail oldum. Saydığım taifelerin zan ve iddialarının cümlesinin bâtıl olduğuna ve hiçlikten ibaret bulunduğuna inandım.

BEŞİNCİSİ: İnsanların birbirlerini zemmettiklerini ve birbirleri hakkında gıybet ve dedikodu yaptıklarını gördüm. Bütün bu kötülükler birbirlerinin mal, mansıb ve ilimdeki derecelerine hased etmelerinden ileri geliyordu. Allahu Teâlânın: «... Bu dünya hayatında onların maişetlerini aralarında dağıtan.. Biziz...» (Sûre 43: 32) âyetini düşündüm. Kısmetin ezelde Allahu Teâlâ tarafından tevzi edildiğini anladım. Hiç kimseye hased etmedim. Allahın verdiği kısmete razı oldum.

ALTINCISI: İnsanların birbirlerine bazı maksad ve sebeplere binaen düşmanlık beslediklerini gördüm. Bunun üzerine Allahü Teâlânın: «Şeytan sizin düşmanınızdır. Onu düşman tanıyın...» (Sûre 35: 6) âyetini düşündüm. Şeytandan başkasına düşman olmanın câiz olmadığını anladım.

YEDİNCİSİ: Gördüm ki rızık ve maişetini temin yolunda her kişi o kadar hararetli bir faaliyetle ve ifrata varan bir şekilde çalışıyor ki, bu yüzden bazan şüphe ve

---

(13) Belh'te doğmuş büyük sofilerden. M. 852 de öldü.
(14) Matim el-Asam'ın hocası. M. 815 de öldü.

harama düşerek nefsini zem ediyor, kadr u kıymetini ayaklar altına atıyor. Allahu Teâlânın: «Arz üzerinde yürür hiç bir canlı yoktur ki onun rızkı Allaha ait olmasın» (Sûre 11: 6) âyeti celilesini düşündüm ve rızkımı Allahu Teâlânın vereceğini, zira bunu deruhte etmiş olduğunu öğrendim.

SEKİZİNCİSİ : Herkesin mahlûk bir şeye güvendiğini: Kiminin paraya, kimisinin mal ve mülke, kimisinin sanat veya zanaatine, kimisinin de kendisi gibi bir insana bel bağlamış olduğunu gördüm. Allahu Teâlânın: «Her kim Allaha güvenirse, Allah da ona yeter. Hak Teâlâ, emrini muhakkak yerine getirir. Hak Teâlâ herşeye bir ölçü tâyin etmiştir», (Sûre 65:3) âyetini düşündüm. Allaha tevekkül ettim. O bana yeter dedim. O ne güzel vekildir!

Hatim sözlerini bitirince Şakik ona dedi ki: «Ey Hatim! Allah seni tevfikine erdirsin. Ben Tevratı, İncili, Zeburu ve Furkanı gözden geçirdim. Dördünün de bu sekiz mesele üzerinde olduğunu gördüm. Kim bunlarla amel ederse bu dört kitapla amel etmiş olur.»

Ey oğul! Bu iki hikâyeden de öğrendin ki ilmini çok ilerletmeye muhtaç değilsin. Şimdi sana hakikat yoluna girebilmek için lüzumlu şeyleri izah edeceğim:

Bilmiş ol ki, Allah yolunun salikine kendisine mürebbi ve rehber olacak ve terbiyesiyle kötü ahlâkından kurtarıp iyi ahlâkla mütehalli kılacak (süsleyecek) bir Mürşid lâzımdır. Terbiye, mahsulünün iyi ve mükemmel olması için diktiği nebatların arasında bitmiş olan yabancı otları ve dikenleri söküp atan çiftçinin fiiline benzer. Hakikat yolunun yolcusuna, muhakkak ki onu Allahın yoluna götürecek böyle bir mürşid lâzımdır. Çünkü Allahu Teâlâ kullarına kendi yoluna irşad etmesi için onlara Resul göndermişti. Hz. Resul (sallallahu aleyhi ve sellem) irtihal edince, ümmetini Hak yoluna irşadda devam etmeleri için yine Halifeler bırakmıştı. Resûlullah (S.A.) a naib olmaya lâyık kimse âlim olmak gerektir. Fakat elbette ki her âlim de Peygambere (S.A.) halef olmaya salih değildir. Önüne gelenin kendinin mürşid olduğunu iddia etmemesi için, kısaca, mürşidin bâzı alâmetlerini izah edeceğim:

Derim ki: Mürşid dünyadan ve dünya şeylerinin sevgisinden yüz çeviren kimsedir. Resullerin Seyyidine (S.A.) kadar silsilesi çıkan firasetli bir şahsa devam etmiş, az yiyerek, az konuşarak, çok namaz kılarak, sadaka vererek ve oruç tutarak nefsine riyazet yaptırmış; mürşidine devamı onu iyi ahlâklı kılmış; sabır, namaz, şükür, tevekkül, yakîn, kanaat, iç huzuru, hilm, tevazu, ilim, sıdk, hayâ, vefa, vekâr, sükûn, teenni ve benzeri hasletlerle mütehallil olması gerekir. O halde mürşid, Nebi Sallallahu aleyhi ve sellemin nurlarından bir nurdur. Böyle bir insana uyulur. Fakat şimdiki zamanda böyle adamlar pek enderdir. «Kibrit-i Ahmer»den de (15) nadir bir şeydir. Saadet yar olup da tarif ettiğim gibi bir mürşid bulan ve onun tarafından kabul olunan kimsenin, bu insana zahiren ve batınen hürmet etmesi lâzımdır. Zahiri ihtiram ona itaat etmek, onunla her hangi bir mesele hususunda, aksine delil getirip tartışmamak, mücadele etmemektir. Namaz vakitleri haricinde seccadesini onun önüne koymamak, namazı kıldıktan sonra seccadeyi derhal kaldırmak, onun huzurunda fazla nafile namaz kılmamak ve gücünün yettiği kadar onun emirlerini yerine getirmeye çalışmaktır. Batıni ihtirama gelince: Mürşidden işitip zahiren kabul ettiğini batınen dahi, münafıklık alâmeti olmaması için, fiil ve sözü ile inkâr etmemelidir. Kabul edemezse içi dışına uyuncaya kadar sohbetini terkeder, kalbinin içinde ins ve cin şeytanlarının nüfuzunu gidermek için kötü ahlâklı kimselerle görüşmekten kaçınır, şeytanet kirinden arınır. Her hal ü kârda «fakr»ı seçer, zenginliği değil.

Sonra bilmiş ol ki, tasavvufun iki mümeyyiz vasfı vardır. Biri Allahu Teâlâya karşı istikamet (doğruluk); ikincisi insanlara karşı sulh ve sükûnla muameledir. Aziz ve celil olan Allah ile doğru olan ve insanlarla da iyi geçinip, onlara hilim ile mukabele eden kimse gerçek bir sofidir. Allahu Teâlâ ile doğruluk, nefsinin hazzını Allahu Teâlânın emirlerine feda etmektir. İnsanlarla münasebetlerinde iyi ahlâklı olmak, nefsinin isteğine onları zorlamak değil

(15) Kibrit-i Ahmer : Ortaçağ kimyagerlerince çok nadir bir madde olarak tanınan kırmızı kükürt.

bilâkis şeriate muhalif düşmedikçe nefsini onların isteklerine uydurmaktır.

ALLAH'A KULLUK NASIL OLUR?

Allahu Teâlâya kulluk etmenin (ubudiyetin) nasıl olacağını sormuştun. Bu üç esasa dayanır:

1 — Şeriatin emrini muhafaza etmek,

2 — Kaza ve kadere, Allahın vereceği kısmete razı olmak,

3 — Kendi nefsinin rızası yerine Allahu Teâlânın rızasını taleb etmektir.

ALLAHA TEVEKKÜLÜ SORMUŞTUN:

Tevekkül Allahu Teâlânın vaad ettiği şeylerin, bütün cihan mâni olmağa çalışsa da, muhakkak sana erişeceğine ve takdir edilmeyen bir şeyin de bütün âlem yardımcın olsa ind-i ilâhîde yazılmamış olduğu için sana erişemiyeceğine iman etmendir.

İHLÂSI SORMUŞTUN:

İhlâs bütün işlerini Allah rızası için yapman, insanların seni övmesi ile sevinmemen, yermelerine de aldırış etmemendir. Bilmiş ol ki, riyâ, halkın seni methederek büyük göstermesinden doğar. Seni tâzim eden halkın riyâlarından kurtulmanın ilâcı şudur: Onları Allahın kudretine müsahhar olan ve sana ne rahatlık ne de meşakkat vermeğe iktidarı olmayan cansız şeyler olarak telâkki edersin. Onları kudret ve irade sahibi olarak görmekte devam edersen riya da senden uzaklaşmaz.

Ey oğul! Sorduğun diğer mes'elelerin bazıları eserlerimde cevaplandırılmıştır. Onları oku. Sorduklarının bir kısmına cevap vermek ise haramdır. Bilmediklerini öğrenmek için evvelâ bildiklerinle amel etmelisin.

Ey oğul! Bundan sonra ancak kalb diliyle cevaplandırılabilecek mes'eleleri, «Eğer onlar sabretmiş olsalardı kendileri için daha hayırlı olurdu» (Sûre 49: 5) âyetine binaen sorma. Hızır Aleyhisselâmın «Ben sana ondan bahsetmedikçe, bana hiç bir şey sorma» (Sûre 18: 70) meâlindeki nasihatini kendine düstur et. Aceleci ve sabırsız olma.

Her şey sırasında gelir, cehalet örtüsü kalkar ve anlarsın. «Size âyetlerimi yakından göstereceğim. Acele etmeyiniz» (Sûre 21: 37) âyetini teemmül et. Vaktinden evvel bana sual sorma. Bilmiş ol ki ancak yürümekle vasıl olacaksın. Nitekim Allahu Teâlâ «Onlar yeryüzünde dolaşıp kendilerinden evvelki kavimlerin akibetlerinin nasıl olduğunu görmüyorlar mı?» (Sûre 30: 9) buyuruyor.

Ey oğul! Allaha kasem olsun ki, Hak yolundan yürüdükçe her menzilde bir takım acîp haller göreceksin. Nefsini feda et. Zira bu işin esası nefsi feda etmektedir. Nitekim Zünnûni Mısrî (16) (Rahmetullahi aleyh) talebelerinden birine şöyle demiştir: «Nefsini feda edebilirsen gel, yoksa sofiliğin taşkınlıkları ile uğraşma».

SEKİZ NASİHAT:

Ey oğul! Sana sekiz nasihatte bulunacağım. Kıyamet gününde ilminin sana düşman olmaması için anlatacağım bu nasihatleri kabul et. Bunlardan dördü yapılacak, diğer dördü de yapılmayacak şeylere dairdir.

Yapılmaması gereken şeylerin BİRİNCİSİ: Mümkün olduğu kadar kimse ile herhangi bir mes'elede münakaşa ve münazaraya kalkışma. Zira bunda büyük zararlar melhuzdur. Günahı faydasından büyüktür. Riya, hased, kibir, intikam, rekabet ve bunlara benzer bütün kötü huyların kaynağıdır. Elbetteki bir kimse veya birkaç kimse ile bir münakaşaya girişebilirsin. Fakat bir şartla: Bu münakaşada maksat ve gayen hakikatin ortaya çıkması olmalıdır. Bunun ise iki alâmeti vardır:

1 — Hak ve hakikatin senin dilinden açıklanması ile, senden başkasının diliyle açıklanması arasında hiç bir tefrik gözetmiyeceksin.

Dinle sana burada bir düstür öğreteceğim:

Bilmiş ol ki bir müşkülün çözülmesi için tevcih edilen sual kalbin hastalığını tabibe arzetmek demektir. Suale verilecek cevab da tabibin hastalığı iyi etmeğe çalışmasıdır.

---

(16) Zünnuni Mısrî : Nübyeli sofi. M. 860 da Bağdad'da öldü. Tasavvufu sistemleştirdi.

Ve yine bilmiş ol ki, cahiller kalblerinden hasta olan kimselerdir. Âlimler de tabiblerdir. Yarı âlim tedaviyi yerli yerinde yapamaz. Hakiki âlim de her hastayı kabul etmez. Belki tedavisi kabil olan ve şifâyâb olmak istidadında bulunan kimseyi iyi edebilir. Hastalık müzmin ise veya tedavisi gayri kabil ise tabibin bu durum karşısında, hazâkati «Bu hastalık ilâç kabul etmiyor, onun tedavisi ile uğraşma!» demek olacaktır. Zira böyle bir hasta ile uğraşmak vakit öldürmektir.

Sonra bilmiş ol ki cehâlet adı altında dört nev'i hastalık vardır. Bunlardan ancak biri tedavi kabul eder, diğerlerinin tedâvisi yoktur. Evvelâ tedâvisi olmıyanları sayayım:

BİRİNCİSİ : Cehâlet hastalığına şifası gayri kabil bir şekilde yakalanmış olan bu kimsenin sual ve itirazları, onun hased ve intikam duygularından doğmaktadır. Ona ne kadar açık, beliğ ve güzel cevaplar verirsen ver, bu onun buğz, düşmanlık ve hasedini arttırır. En doğrusu böylelerinin sualine cevap vermemendir.

B E Y T

«Bütün düşmanlıkları izale etmek mümkündür,
Yalnız sana hasedinden dolayı düşmanlık edeninki müstesna.»

Buna yapacağın en doğru muamele ondan yüz çevirmen ve onu hastalığı ile başbaşa bırakmandır. Nitekim Allahu Teâlâ: «Sen bizim zikrimize arka çeviren, dünya hayatından başkasını arzu etmiyen kimselerden yüz çevir.» (Sûre 53: 29) buyurmaktadır.

Hasud ve kıskanç kişi söylediği her sözle ve yaptığı her işle amel tarlasının ekinini ateşe verir. Nitekim Peygamber Aleyhisselâm: «Ateşin odunları yakıp tükettiği gibi, hased de iyi amelleri yer, mahveder» buyuruyor.

İKİNCİSİ : Bunun hastalığı ahmaklıktandır. Bu dahi ilâç kabul etmez. Nitekim İsa Aleyhisselâm «Ben ölüleri diriltti̇m. Fakat ahmak kimseyi tedavi etmekten âciz kaldım.» buyurmuştur. Çünkü bu, öyle bir adamdır ki, pek kısa bir zaman zarfında aklî ve naklî ilimlerden bir şeyler öğrenmeye çalışır; sonra tutar, bütün ömrünü ilimleri tetkikle geçiren büyük âlime, ahmaklığından dolayı sualler

sorar, itirazlar serdeder. Bu ahmak adam öyle bir cahildir ki, kendine zor gelen şeyin o büyük âlime de zor geleceğini zanneder. Şayet bu yanlışını idrâk etmezse, sual ve cevapları ahmaklıktandır. Ona cevap vermek için boş yere uğraşma...

ÜÇÜNCÜSÜ : Hakikatı arayan bir kişidir. Büyüklerin sözlerini anlayamadığı vakit, bunu kendi anlayışızlığına hamleder. Suallerini, verilecek cevaplardan istifade etmek maksadıyla sorar. Fakat ne yazık ki, bu da hakikatı kavrayamayan akılsız bir kişidir. Onunla da meşgul olmamalısın. Nitekim Resulullah (S.A.) «Biz peygamberler insanların aklî seviyelerine göre konuşmakla emrolunduk» buyurmuştur.

DÖRDÜNCÜSÜ : Tedavisi kabil olan hastalığın sahibi hakikatı arayan anlayışlı ve akıllı bir kişidir. Bu kimse hased, öfke, ihtiras, dünya mallarına ve rütbelerine olan bağlılık gibi kötü hasedlerin esiri değildir. O doğru yolun yolcusudur. Sual ve itirazları da hased, inad veya karşısındakini sınamak yahut mutlaka tenkit etmek arzusundan dolayı değildir. Bunun hastalığı ilâç kabul eder. Bu adamın suallerine cevap vermekle meşgul olman câizdir, hatta mutlaka cevap vermek lâzımdır.

Terketmen gereken şeylerin İKİNCİSİ : ona buna nasihat vermek ve vâizlik taslamaktır. Çünkü bunun çok mahzuru vardır. Bu işi iki şartla yapabilirsin. Birinci şart : Söyleyeceğin nasihatleri önce kendin tutacaksın, ondan sonra başkalarına öğüt vereceksin. İsa Aleyhisselâma bu mevoğlu! Önce kendi nefsine nasihat et, kabul ederse o nasihati insanlara söyle, yoksa Rabbinden utan!»
zuda söylenmiş olan şu hitaba kulak ver: «Ey Meryemin

Vaizlik işini yapmaya mecbur kalırsan şu iki hataya düşmekten sakın:

Sözlerinde, tâbirlerinde, işaret ve hareketlerinde, beyt ve şiirlerinde yapmacık ve ifrata kaçmak. Zira Allahu Teâlâ yapmacık hareket edenleri, sevmez. Haddini tecavüz etmek, gayri tabiî ve yapmacık konuşmak insanın içini harab eder ve kalbi gaflete düşürür. Tezkîrin yâni nasihat vermenin mânası, kula âhiret ateşini, Hâlikine olan kusurlarını ve

kendisine hiç bir fayda vermiyecek meşguliyetlerle heba ettiği ömrünü hatırlamaya sevketmek, imanının selâmetine mâni olacak hususları, ölüm meleğinin ruhunu alacağı anı, Münkir ve Nekirin kabirde soracaklarına doğru dürüst cevap verip veremiyeceğini, kıyamet gününde halinin nice olacağını düşündürmektir. Acaba Sırat köprüsünü salimen aşabilecek midir, yokca Cehennemin dibine mi yuvarlanacaktır? Bütün bu sualleri kul derinden düşünecek, ve bu onun iç huzurunu tedirgin edecektir. Cehennemin ebedî ateşinin galeyanının ve gelecek musibetlerin, bütün dehşetleriyle anlatılmasına tezkir, yâni nasihat vermek, va'z etmek denir.

Kudretleri yettiği kadar geçen ömrü telâfi etmeleri, Allaha ibadetsiz, bomboş geçirdikleri günleri hayıfla anmaları için yukarıda söylenen sözleri halka bildirmek, hatalarını düşünmeye sevkederek kendilerini yutacak ateşi hatırlatmak, işte va'z budur.

Nasıl ki, birinin evine azgın bir selin yaklaştığını görsen ve ev sakinleri de çoluk çocuk içeride habersiz oturmuş olsalar: «Dikkat, dikkat, sel geliyor, kaçın!» diye bağırırsın. Böyle nazik bir durum karşısında sel basan evin sahibine bir takım yapmacık lâflar, nükteler, cinaslar, teşbihler, beyitler, mimikler ve jestlerle mi haber vereceksin? Elbette hayır! İşte vâizin hâli ve tutumuda böyle olmalıdır. O bu nevi bütün teklif ve tekellüften berî olmalıdır.

İkinci şart : Va'z ederken halkın senin belâgat ve fesâhatın karşısında «Aman bu ne kudretli hatib» diye bağırışmalarını, ağlaşmalarını, vecde gelip coşmalarını, taşkınlık yapmalarını, meselâ üstlerini başlarını yırtmalarını mucib olacak şeyler yapma ve bunları isteme. Zira böyle şeyler dünyaya meyildir ve gafletten doğar. Aksine, senin bütün çalışman ve azmin insanları, dünyadan ahirete, masiyetten ibâdete, hırstan zühde, cimrilikten cömertliğe, şüpheden yakîne, gafletten uyanıklığa, gururdan takvaya davet olmalıdır. Ahireti onlara sevdirmeli, dünyaya ise kıymet verdirmemelisin. Onlara itaat ve zühdü tattırmalısın. Sakın onları, sadece Allahu Teâlânın kerem ve rahmetine güvenmeleri hususunda teşvik etme! Çünkü halkın tabiatlarında ekseriya

şeriat yolundan sapmak, Allahu Teâlânın rızası hilâfına hareket etmek ve kötü huylara karşı istidat vardır. O halde onların kalblerine Allah korkusunu sal, onları korkut ve karşılaşacakları dehşetli akibetten haberdar et. Belki böylece iç âlemleri değişir, ef'al ve hareketleri salâh kesbeder, içlerinde, günahlardan rücu ederek, Allaha ibadet etmeye karşı bir heves ve iştiyâk uyanır. İşte başkalarına vaz ü nasihatta takip olunacak yol budur. Böyle olmayan her va'z söyleyen vâize ve dinleyen cemaate bir vebâldir. Hattâ kötü bir vâizi, halkı yolundan saptırıp, şaşırtan ve onları helâk eden bir gûl (17) ve şeytana benzetenler olmuştur. Öyle bir vâizden halkın kaçması lâzımdır. Zira bu vâizin dine yaptığı fesadı, şeytan bile yapamaz. Eli yetişen ve kudreti yeten kimsenin, böylelerini va'z kürsüsünden indirmesi ve başladığı va'za mâni olması lâzımdır. Bu iş (emri bilmaruf ve nehyi ani'l — münker = iyi işleri emretme ve kötü işlerden nehyetme) cümlesindendir.

Yapılmaması gereken şeylerin ÜÇÜNCÜSÜ : Emir ve sultanların içlerine karışıp onlarla görüşmemelisin. Onlarla yolda karşılaşmaktan bile kaçınmalısın. Onlarla görüşüp konuşmanın, beraber bir mecliste bulunmanın tehlikesi çoktur. Eğer bu şekilde yapmak zorunda kalırsan sakın onları medh ü sena etme. Çünkü Allahu Teâlâ fasık ve zalim bir kişinin medhedilmesine gazaplanır. (Kötü ve zâlim bir) Sultanın uzun yıllar muammer olmasını isteyen bir kimse muhakkak ki, Allahın arzında günah işlenmesini ve evâmir-i ilâhiyesine itaatsizlik edilmesini istemiştir.

Yapılmaması gereken şeylerin DÖRDÜNCÜSÜ : Emîrlerin ve hükümdarların atiye ve hediyelerini helâl olduğunu bilsen de kabul etmemendir. Zira onları kabul etmek dine fesad verir. Müdahane, riyâkârlık ve zulümlerine muvafakat doğurur. Bunların hepsi de senin dinin için bir tehlikedir. Onların hediye ve menfaatlerini kabul etmenin ve dünyevî nüfuz ve iktidarlarından istifade etmenin en az zararı şudur ki; böyle yapmakla sana faydaları dokunduğu

(17) Gûl : Heyulâ, felâket, cin taifesinden, şeklini değiştirebilen bir varlık.

için onları sevmiş olursun. Birini seven kimse, bizzarure o şahsın uzun ömürlü ve payidâr olmasını arzular. Bir zâlimin dünyada çok yaşamasını arzu etmek ise Allahu Teâlânın kullarına zulüm edilmesini ve dünyanın mahvını istemektir. O hâlde insanın akıbeti ve imanı için bundan daha zararlı ne olabilir. Kendini şeytanın iğfalâtından koru ve bilhassa: «Bu işin en doğrusu bu yüksek şahıslardan o paraları alarak fakir ve kimsesizlere dağıtmaktır. Zira onlara fısk ü fücûr ve mâsiyet sebebiyle dağıtıyorlar. Sen ise insanların zayıflarına infak için dağıtacaksın ki, böylelikle onlardan daha hayırlı olursun.» gibi sözlere sakın aldanma. Lânetlenmiş şeytan bu nevi vesveselerle insanlardan bir çoğunu helâke sürüklemiştir. Bu tarz düşüncenin sebep olduğu zarar ve ziyanın haddi hesabı yoktur. Bunu (İhya') isimli eserimizde zikrettik. Oraya başvur.

UYMAN İCABEDEN DÖRT NASİHAT :

1 — Allahu Teâlâ ile muamele :

Allahu Teâlâ ile olan muamelede, sana muti' olan ve yaptıklarından memnun ve razı olduğun ve öfkelenecek, canını sıkacak hiç bir ciheti olmayan kölen gibi ol. Muhakkak ki bu kölenin yapmasına razı olmadığın bir fiili senin yapmana Allahu Teâlâ da razı olmaz. Gerçek Efendin ancak O'dur.

2 — İnsanlarla münasebetlerin :

İnsanlarla olan münasebetlerinde, onlara kendine yapılmasını istediğin muameleyi yap. Çünkü bir kulun imanı, diğer insanları kendisi gibi sevmedikçe kemâle ermiş sayılmaz.

3 — Faydalı bilgi hakkında :

Okuduğun ve mütalâa ettiğin ilimler daima kalbine fayda verecek ve nefsini temizleyecek mahiyette olmalıdır. Meselâ ömrünün sonuna bir hafta kaldığını öğrensen, bu kısa zamanda fıkıh, ahlâk, usûl, kelâm ve benzerleri ilimlerle meşgul olmazsın. Fakat kalbini murakabe eder, ruhunu tanımaya çalışır, dünyevî alâyıktan el etek çeker, ruhunu kötü huylardan uzaklaştırır, Allahu Teâlânın sevgi ve taatiyle meşgul eder ve en güzel huylarla bezemeye çalışırsın.

Ey oğul! Şimdi söyliyeceğim şu birkaç sözü de can kulağı ile dinle ve halâs bulup felâha vermek için teemmül et. Günün birinde, Sultanın bir haftaya kadar seni ziyaret edeceğini haber alsan, çok iyi biliyorsun ki, bu müddet zarfında, hemen evini derler toplar, kendine bir çeki düzen vermeye gayret edersin. Meselâ, Sultanın nazarına çarpması muhtemel olan elbiseni, vücûdunu, evini ve eşyalarını ıslâha çalışırsın. O halde şimdi işaret etmek istediğim şeyi iyi düşün. Sen anlayışlı br kimsesin; firâsetli kimseye tek bir söz kâfidir. Resulullah Sallallahu aleyhi ve sellem «Muhakkak ki, Allah sizin dış görünüşünüze ve amellerinize, bakmaz, fakat kalblerinize ve niyetlerinize bakar» buyurmuştur. Kalbin ahvâlini öğrenmek için İhya'ya ve diğer eserlerime bakarsın. Bu bilgi farz-ı ayındır, diğer bilgiler ise abdest, namaz gibi farzlar müstesna, birer farz-ı kifâyedir. Allahu Teâlâ bu bilgiyi tahsile seni muvaffak kılsın!

4 — Dünya malından istiyeceğin miktar :

Dünya malından sana ve ailene bir sene yetecek kadarından fazlasını toplama. Nitekim Aleyhisselâtü vesselâm Efendimiz bazı hanımları ile böyle yapardı ve «Allahım Muhammedin âlinin rızkını onlara kâfi kıl» diye niyaz ederdi. Bunu da sadece kalbleri zayıf olan zevceleriyle yapar, imanları yakini olan hanımları için bir veya yarım günlük rızık temenni etmekle iktifa ederdi.

Ey oğul! Bu kitapta isteduklerine cevap verdim. Şimdi sana düşen onlarla amel etmen ve hayır dualarında beni unutmamandır. Benden istediğin duaya gelince, onu sahih ve muteber hadis kitaplarından çıkarabilirsin. Bununla beraber aşağıya yazdığım duayı sıkıntılı anlarında ve bilhassa namazlardan sonra oku :

DUÂ

Ey Allahım, Senden nimetinin tamamını, ismetin (günahtan koruyuşunun) devamını, Rahmetinin şümûlünü (yaygın olanını), afiyetin husûlünü, hayatın ferâhını, ömrün mes'udunu, ihsanının sonsuzunu, nimetlerinin umumunu, fadl u kereminin en tatlısını, lütfunun yakın olmasını isterim.

Ey Allahım, bizimle beraber ol, bize karşı olma.

Ey Allahım, ecelimizi saadetle sona erdir. Emellerimizi ziyadesiyle tahakkuk ettir. Sabahımızı akşamımıza afiyetle bitiştir. Gidiş ve dönüşümüzü Rahmetine doğru yönelt ve afvinin hazinesinden günâhlarımızın üstüne dök.

Ayıplarımızın ıslahiyle bizi nimetlendir. Takvayı bize ahiret azığı yap. Çalışmamızı Din üzerine kıl. Tevekkül ve itimadımızı Sana döndür.

Ey Allahım, bizi doğru yolda sabit kıl. Kıyamet gününde pişmanlığımızı mucip olacak şeylerden dünyada bizi koru. Üzerimizdeki günah yükünün ağırlığını hafiflet. Bizi iyi adamların yaşayışıyla yaşat. Şerirlerin şerri ile aramıza sed çek ve bizi onlardan uzaklaştır.

Rahmetinle bizleri, oğullarımızı, analarımızı, babalarımızı, kardeşlerimizi Cehennem ateşine çekip götüren kölelik boyunduruğundan kurtar.

Ya Aziz! Ya Gaffar! Ya Kerîm! Ya Settar! Ya Alîm! Ya Cebbâr! Ya Allah! Ya Allah! Ya Allah!

Rahmetinle ey Rahmet edicilerin en Rahimi! Ey evvellerin evveli! Ey Ahirlerin ahiri! Ey Sarsılmaz kuvveti olan! Ey Yoksullara Rahmet kılan! Ya Erhamerrâhimîn! Ey noksan sıfatlardan münezzeh ve kemâl sıfatlarla muttasıf olan Allah! Senden başka ilâh yok, bense Sana lâyık olanı yapamadım, zalimlerden oldum.

Efendimiz Muhammede; âline ve bütün eshabına salât ü selâm olsun ve âlemlerin Rabbi Allaha hamd... (Âmin)

SON

Eyyühe'l-Veled kitabının tercümesinin bu beşinci baskısı Resûllerin Seyyidinin (S.A.) Hicretinin 1389 yılı Recep ayının ortalarında tamam oldu. Allahu Teâlâ yazana, okuyanlara ve bastırana rahmet etsin. Velhamdülillahi Rabbilâlemîn, vessalâtu vesselâmû alâ Seyyidil Mürselîn.

«EY OĞUL» kitabını ve diğer faydalı ve ucuz dinî - ahlâkî eserlerimizi mevlid törenlerinde dâvetlilere hediye eder seniz İslâm kültürünün yayılmasına hizmet etmiş olursunuz. Bir külâh şeker 5 dakikada yenir biter, faydalı kitaplar ise yıllarca okuyanları aydınlatır. (En az 100 adet alanlara % 50 tenzilât yapılır.) Bu hayırlı çığıra önder olunuz. Bedir Yayınevi emrinizdedir.

●

Kitap listesi isteyiniz.

●

BEDİR YAYINEVİ
P.K. 1060 - İSTANBUL
Ankara Cad. No. 7/1
(Vilâyet karşısı)

Fiatı: 1 Lira